

SMIL-strategi 2018-2021

Bergen kommune

Foto: Nils-Yrje Kirste

Etat for landbruk
Jorunn Kårvatn

SMIL strategi for Bergen kommune 2018 – 2021 (Vedtatt av bystyret i Bergen 31.01.2018)

Innledning.

Bergen er Norges nest største befolkningkonsentrasjon. Det er en urban kommune der selve Bergen sentrum utgjør en viktig premis for alt som skjer – det være seg næringsutvikling eller arealbruk. Det er 275.000 innbyggere i Bergen kommune. Disse trenger areal for å bo og leve. De trenger også mat, og areal til matproduksjon er således viktig. Samtidig er Bergen etter målestokken i Hordaland, en stor landbrukskommune. 115 produsenter søker om produksjonstilskudd, og 15 000 da er i drift som aktivt jordbruk. Tar en med skogbruket i tillegg, blir areal i drift mangedoblet. Landbruk er en biologisk næring, og er helt avhengig av areal i vid forstand for å kunne fortsette sitt virke.

Utfordringer:

- Jordbruksareal er en knapp ressurs og driveplikt på jordbruksareal blir ikke overholdt.
- Utviding av Bergen fører til redusert matvareproduksjon og større avstand mellom gårdbruker og sentrum.
- Klimaendring og økt temperatur fører til nye driftsutfordringer med økt nedbør, mer ekstremvær og mildere vintre.
- Jordbrukets kulturlandskap blir nyttet som rekreasjons- og friluftsområde for bybefolkningen. Økt ferdsel kan medføre driftsulemper.

Målsettinger for landbruket i Bergen: (*Handlingsplan for landbruket 2016 – 2020*)

- Ta vare på jordbruksarealene slik at landbruksnæringen i samarbeid med byens øvrige befolkning kan sikre kortreist mat av god kvalitet, ta vare på og videreutvikle kultur, landskap og identitet for Bergen by.
- Tilrettelegge for at kunnskap og ferdigheter knyttet til gårdene kan tas i bruk for å sikre utvikling av tilleggsnæringer, som kan bidra til at areal, bygninger og kulturtradisjoner blir brukt og holdt i hevd til beste for byen og landbruket sammen.
- Gjøre seg til en av de fremste byene i landet når det gjelder å legge til rette for urbant landbruk. Erfaring som vinnes kan formidles til andre byer, som også arbeider med dette.
- Utarbeide en oversikt over de grønne arealene i byen, både jord og skog, med tanke på finne ut hvilke områder som er viktig å bevare for å hemme vind, vann og erosjon i framtida, samtidig som en vurderer hvordan de samme arealene bidrar til å rense lufta og sikre landbruket både som produsent av mat og ansvarlig for luftforurensning.

Kort om SMIL

SMIL står for ”spesielle miljøtiltak i landbruket” og er en egen miljørettet tilskuddsordning for landbruket. Hensikten med ordningen er å motivere og gi økt lyst for eier og leier av landbrukseiendommer til å gjøre tiltak for miljøet som går ut over vanlig jordbruksdrift. Kort oppsummert skal SMIL:

1. Fremme ivaretagelse av natur- og kulturminneverdiene i jordbrukets kulturlandskap.
2. Redusere forurensing i fra jordbruket.

Gjeldende regelverk for ordningen er ”Forskrift om spesielle miljøtiltak i landbruket – SMIL” med tilhørende rundskriv 2015 – 17 i fra landbruksdirektoratet. Loven sier at hver enkelt kommune har ansvar for å utarbeide en lokal strategi. Strategien er kommunen sitt verktøy for å tildele tilskuddsmidler i forbindelse med utvalgte målsettinger og satsingsområder i nærmiljøet. Fylkesmannen fordeler SMIL - midlene til kommunene på bakgrunn av hvor mange søknader kommunene forventer å få det kommende året og i forhold til satsingsområdene i kommunens SMIL - strategi.

Tilknytning til andre miljøordninger

SMIL er ikke den eneste ordningen som retter seg mot miljø og natur- og kulturminner. Et viktig ledd i Bergen kommunes lokale strategi er å knytte de lokalrettede satsingsområdene mot andre kommunale, fylkeskommunale og statlige planer og tilskuddsordninger.

Regionalt Miljøprogram:

Fylkesmannen har et eget regionalt miljøprogram (RMP) med søknadsfrist en gang i året. RMP er også en tilskudds basert miljø ordning for produksjonstilskuddssøkere. Noen av de lokale tiltakene i SMIL - strategien er knyttet opp mot RMP. På den måten er det mulig for foretakene å få investeringsmidler gjennom SMIL ordningen og årlig vedlikeholdstilskudd gjennom RMP ordningen.

Vassforskrifta:

Vannforvaltningen skal vurdere miljøtilstanden og de menneskeskapte påvirkningene knyttet til miljømålet om god økologisk tilstand i vassdrag, kyst og grunnvann. Landbruket har miljøutfordringer ved at jordbruksarealene ofte ligger i nærheten av elver, bekker og vassdrag. Kommunene skal innen 2018 sette i verk tiltak for å gjennomføre vassforskrifta. Gjennom SMIL – ordningen kan landbruksforvaltningen bidra til å støtte større enkelttiltak, planlegging og prosjektering av miljøtiltak i vassdrag.

Kulturminner:

Kulturminner, verdifulle bygninger og kulturhistoriske miljø i strategien og prioriteringen av søknadene blir knyttet opp mot kommunen sine kulturminneplaner for Bergen og omegn, og blir en pekepinn for prioriteringen gjennom SMIL. Søknader som gjelder kulturminner vil bli sendt til faglig uttale hos Byantikvaren. I tillegg er det andre statlige tilskuddsordninger som søkerne kan være oppmerksomme på, og oversikt ligger som vedlegg til strategien.

Generelle vilkår for å søke tilskudd

Hvem kan søke om tilskudd?

Det er et spesielt krav om at søknad om SMIL er knytt til en landbrukseiendom.

1. Søker må være registrert i Enhetsregisteret i Brønnøysund.
2. Søker må drive vanlig jordbruksproduksjon.
3. Søker må være eier eller leier av en landbrukseiendom. Skal SMIL tiltak utføres på leid areal, må skriftlig godkjenning i fra grunneier legges ved søknaden.

Fullmakt i fra grunneier.

Skal SMIL tiltak utføres på leid areal, må skriftlig godkjenning fra grunneier legges ved søknaden.

Godkjent dokumentasjon.

Alle som søker om SMIL må ha gjødselplan, sprøtejournal og kart over eget og leid jordbruksareal som foretaket til enhver tid disponerer. Søker må ha denne dokumentasjonen klar på søknadstidspunktet og være tilgjengelig ved kontroll. Bergen kommune kan òg be om slik dokumentasjon som vedlegg til søknaden.

Søknad før oppstart av prosjekt.

Av hensyn til planlegging og prioritering for bruken av midlene, skal kommunen ha mottatt og behandlet søknaden før prosjektet startes.

Søknadskjema og vilkår.

Landbruksdirektoratet har fastsatt eget skjema for ordningen. Skjemaet heter LDIR-430. Søknadsskjemaet finnes på hjemmesiden til landbruksdirektoratet; www.landbruksdirektoratet.no og hjemmesiden til Bergen kommune; www.bergen.kommune.no, under Etat for landbruk.

SMIL forskrifta § 3, tredje ledd, krever en beskrivelse av miljøverdiene av SMIL tiltaket, som vedlegg til søknaden. Miljøtema som kulturminner, naturmangfold, avrenning og naboforhold skal vurderes. Skjema om miljøvurdering ligger vedlagt bak i strategien og på hjemmesiden til Bergen kommune under Etat for landbruk. Tiltaket skal være kartfestet og kartverktøy som kan brukes er blant annet www.gardskart.no eller www.seeiendom.no

Søknadsfrist.

Bergen kommune har søknadsfrist 1. mars.

Lokale målsettinger og prioriteringer

Planleggingstiltak (forprosjekt)

Tilskudd kan løyves til planleggingstiltak som legg til rette for at det i andre omgang kan gjennomføres faktiske tiltak.

1. Planlegging av restaureringsarbeid.
2. Planlegging og prosjektering av miljøtiltak i vassdrag.
3. Planlegging og prosjektering av tiltak for å redusere avrenning til vann, jord og luft.

Samarbeidsprosjekter.

Tilskudd kan tildeles til prosjekter der flere grunneiere samarbeider. Tiltak kan være samarbeid om f.eks.:

- å rydde større sammenhengende kulturmark til fellesbeiter, med inngjerding.
- å restaurere ødelagte elveløp og gamle veiter for å hindre flomskader og erosjon på jordbruksareal

Rydde gammelt kulturbeite, lyssiv i bratt areal og inngjerding.

Tilskudd kan tildeles til rydding av gjengrodd kulturbeite, og for tilrettelegging for husdyrbeiting. Kravet er at beitet ikke har vært i bruk på minst 10 år. Ved beiterydding er det ikke krav om at arealet blir helt snaut når tiltaket er gjennomført, men arealet skal bli så åpent at det fører til at minst 50 % av beitet blir dekket med gress og beitetålede urter. Lyssiv er et ugress som sprer seg raskt og er vanskelig å fjerne. SMIL- midler kan tildeles til manuell ugressfjerning av lyssiv i områder man ikke når maskinelt, spesielt bratt areal.

Tilskudd kan løyves til oppsetting av gjerde i forbindelse med ryddeprosjekt eller prosjekt som tar sikte på en bedre utnytting av større sammenhengende beiteområde. Rydding og gjerdning av beiter som mottar produksjonstilskudd er ikke et SMIL – tiltak.

Beite som er delvis ryddet for lyssiv. (Foto: Jorunn Kårvatn)

Redusere forurensing i fra landbruket

Tiltak for å redusere forurensing skal redusere tap eller risiko for tap av næringsstoff, partikler og andre forurensende utslipp til jord, vatn eller luft fra jordbruksareal, fôr eller gjødsel. Særskilte bygningsmessige miljøtiltak i eller i tilknytning til eksisterende driftsbygning eller driftsopplegg. For eksempel tiltak for å hindre avrenning fra:

- husdyrgjødsel i uteløer
- samle plass for beitedyr
- samle plasser for rundballer
- tiltak for å hindre gasstap, luktplager mm.

Restaurering av steingard.

Steingardene er et av de mest synlige kulturminnene vi har i kulturlandskapet. SMIL- tilskudd kan løyves til restaurering av eldre steingarder, mens Fylkesmannen gjennom sitt miljøprogram, RMP, løyver tilskudd for vedlikehold av steingarder.

*Restaurering av eldre steingarder kan gis SMIL-tilskudd.
(Foto: Gerd Lithun)*

Restaurering av verdifulle bygninger i jordbrukslandskapet kan gjøres med SMIL-tilskudd.(Foto:Nils-Yrje Kirste)

Restaurering av automatiske fredet kulturminne og kulturmiljø.

Tilskudd kan løyves til å sette i stand kulturminne som ligger på eller i tilknytning til

jordbruksareal. Kulturminnene skal være automatisk fredet etter lov om kulturminne og istandsettingen skal skje i samsvar med retningslinjene fra Riksantikvaren. Fylkesmannen tildeler gjennom RMP, tilskudd for årlig skjøtsel av prioriterte kulturminne.

Eksempel: Gravminne, gravfelt, boplasser, hustufter, dyrkingsspor osv.

Restaurering og vedlikehold av verdifulle bygninger.

Tilskudd kan løyves til vedlikehold og restaurering av verdifulle bygninger. Tilskuddet er bare ment å dekke tiltak som gjelder utvendig fasade til bygninger. Eksempel på bygninger kan være: nøst, uteløe, potetkjeller, kvernhus og andre verdifulle bygninger som ligger i tilknytning til jordbrukslandskapet.

Etablering av ny drift på gårdsbruk ute av drift.

Etablering av ny gårdsdrift på nedlagte bruk, kan kreve høye økonomiske investeringer i en oppstartsfase. Bergen kommune kan i de tre første årene tildele SMIL midler til oppsett av nye gjerder, beiterydding og annen nødvendig restaurering. Kravet er at gårdsbruket ikke har vært i drift på mer enn 10 år.

Tilrettelegging for allmenn ferdsel.

Jordbruket, med sine mange turveier i kulturlandskapet nær Bergen og befolkningen, fører med seg mye ferdsel og friluftsliv i kulturlandskapet. Utfordring for gårdbruker er for eksempel ødelagte gjerder, tråkk på dyrka mark, biler som parkerer på driftsveier og løse hunder til fare for småfe. Tilskudd kan løyves til tilrettelegging for å styre ferdselen og tilrettelegge for enkle turstier med skilt, rydde stier, sette opp gjerdeklyv og lignende.

Skilting for å styre ferdselen kan være et av flere tiltak som kan gis tilskudd fra SMIL-ordningen. Her fra den gamle postveien på Brattland. (Foto: Gerd Lithun)

Utmåling av tilskudd

Kostnadsoverslag:

I søknaden skal søker vise til et kostnadsoverslag for omsøkt tiltak. Kostnadsoverslaget bør være spesifisert til et nivå som synliggjør hvordan kostnadene er fordelt på ulike deler av tiltaket. I tilfeller der utgifter til arbeidstimer er en del av kostnadsoverslaget, skal det opplyses hvor mange timer det gjelder. Anbud i fra entreprenør eller liknende skal sendes inn sammen med søknaden. I søknaden skal det føres opp en forenklet finansieringsplan som viser hvor mye tilskudd det søkes om, egen finansiering, eventuell annen finansiering og eget arbeid.

Faste satser

Det er en målsetting for forvaltningen at ulike søkere skal få tildelt det samme tilskuddsbeløpet for utføring av tilsvarende arbeidsmengde. På samme måte er det en målsetting å forenkle arbeidet både for søkeren og forvaltningen. I noen tilfeller blir derfor kostnadsoverslaget korrigert etter faste satser under behandlingen av søknader..

Oversikt over satser i SMIL-strategien:

Tiltak	Tilskuddsberegning	Maks Sats
Planleggingstiltak	Kostnadsoverslag	70 %
Beiterydding/fjerne lyssiv	5000,- pr. dekar	50 %
Restaurere steingard	Kostnadsoverslag	50 %
Restaurere kulturhistoriske bygninger/miljø	Kostnadsoverslag	30 %
Gjerde, ved rydding av kulturbeite	Kr. pr. løpometer	200,-
Eget arbeid	Kr.	350,-
Eget arbeid med maskin og redskaper	Kr.	600,-

Prioritering av søknader

I tilfelle der det kommer inn søknader som alle gjelder prioriterte tiltak, og der det samlede beløpet som det blir søkt om tilskudd til er høyere enn tilskuddsrammen, må det gjøres prioriteringer mellom ulike søknader. I slike tilfeller blir følgende søkergrupper og tiltak prioritert høyest:

1. Tiltak med høy virkningsgrad for hver tilskuddskrone.
2. Etablering av ny drift på landbrukseiendommer, som har vært ute av drift i mer enn 10 år.
3. Tiltak som kommer allmenheten eller flere eiendommer til gode.
4. Ved restaurering vil bygninger som er særmerkte for regionen og få i antallet (sjeldne), bli prioritert høyere enn andre bygninger.
5. For tilskudd til årlig restaurering blir områder/eiendommer med høy kulturhistorisk, biologisk eller allmenn verdi, prioritert.

Behandling av søknader.

Etat for landbruk behandler SMIL søknadene.

SMIL blir behandlet etter forskrift om SMIL, Naturmangfoldlova og Kulturminnelova (spesielt §§1 og 3). I mange tilfeller vil det være naturlig at saksbehandler fra Etat for landbruk, kommer på befaring til søkeren. En slik befaring er nyttig for begge parter; saksbehandler får et klarere inntrykk av hva som skal gjøres, samtidig som søkeren får en anledning til å utdype hva han ønsker å få til med prosjektet.

Etter at alle søknadene er gjennomgått, blir det gjort en prioritering ut fra denne lokale strategien, samt *forskrift om tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket* og rundskriv 2015-17

kommentarer til forskrift om spesielle miljøtiltak i jordbruket. Vesentlig i vurderingen ligger òg den samlede tilskuddsrammen. Kommunen avgjør innkomne søknader og søkerne mottar et skriftlig vedtak om avgjørelsen.

I vedtaket blir det mellom annet satt som vilkår at:

1. Tiltaket det blir gitt tilskudd til ikke er i strid med annet lovverk
2. At søker kontakter kulturmyndighetene for råd, i forbindelse med tiltak som gjelder vernet og verneverdige bygninger.

Søkers klagerett

Vedtaket som er fattet av kommunen kan i medhold av *forskrift om tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket* (§ 8) og *forvaltningslova* (LOV-1967-02-10) påklages til Fylkesmannen. Klagefristen er 3 uker etter at brevet med vedtaket er mottatt. En eventuell klage skal stiles til Fylkesmannen og sendes til kommunen.

Utbetaling av tilskudd

Delutbetaling

Foretak kan skriftlig søke om å få utbetalt deler av tilskuddsbeløpet, etter hvert som tilsvarende part av arbeidet er gjennomført. Det skal likevel stå igjen minst 25 prosent av det løyvede tilskuddsbeløpet til arbeidet er dokumentert og godkjent som slutført av kommunen.

Sluttutbetaling

Når arbeidet er ferdig utført skal søkeren sende inn en søknad om utbetaling av tilskudd, eller det som står igjen etter delutbetaling(er). Søknaden skal inneholde tilstrekkelig informasjon til at gjennomføringen av arbeidet og utgifter blir dokumentert.

Eksempel på dokumentasjon er bilde, før og etter, oversikt over tidsbruk og kopier av bilag. I mange saker vil Etat for landbruk befare tiltaket.

Dersom dokumentasjonen viser at kostnaden for tiltaket er lavere enn det kostnadsoverslaget som ble benyttet i utmåling av tilskuddsbeløpet, blir utbetalingen tilsvarende lavere.

Arbeidsfrist

I vedtaket om tilskudd settes en 3 års arbeidsfrist. Søkeren får skriftlig orientering når arbeidsfristen nærmer seg. Etter skriftlig søknad, kan arbeidsfristen forlenges med inntil 2 år. Søker kan maksimalt få 5 år for å gjennomføre prosjektet.

Bemerkninger

Dersom det kommer nye statlige føringer, kan Bergen kommune gjøre endringer i strategien på kort varsel hvis nåværende strategi kommer i konflikt med eventuelle nye regler.

Vedlegg

- tilskuddsordninger til kulturminnetiltak
- søknadsskjema
- Skjema om miljøvurdering

BERGEN
KOMMUNE